

دیوان فاطمہ طالعانی

به كوشش و اهتمام
فرهاد فرهنگي

انتشارات مهر برنا

پائيز ۱۳۸۸

بسم الله الرحمن الرحيم

سرشناسه : فرهنگی ، فرهاد ، ۱۳۳۳ -

عنوان و نام پدید آور : دیوان فائز طالقانی / گردآورنده فرهاد فرهنگی .

مشخصات نشر : تهران : مهربرنا ، ۱۳۸۸ .

مشخصات ظاهری : ۴۷۰ ص .

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۸۹۸۲-۴۸-۸

قیمت : ۶۵۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

موضوع : شعر فارسی - قرن چهارده

شناخته افزوده : فرهنگی ، فرهاد ، ۱۳۳۳ -

رده بندی کنگره : ۸۴۱/۶۲

شماره کتابشناسی ملی : ۱۸۷۳۹۷۶

انتشارات مهربرنا

عنوان کتاب : دیوان فائز طالقانی

گردآورنده : فرهاد فرهنگی

ناشر : مهربرنا - ۵۵۷۵۳۰۲۷ - ۰۹۱۲۳۷۹۵۹۷۸ ص. پ ۷۷۱۸ - ۱۴۱۵۵

لیتوگرافی ، چاپ و صحافی : ایماژ

تاریخ انتشار : پائیز ۸۸

نوبت چاپ : اول

تعداد صفحات : ۴۷۰

تیراژ : ۱۰۰۰

بهاء : ۶۵۰۰ تومان

Isbn : 978-964-8982-84-8

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۸۹۸۲-۴۸-۸

دیوان فائز طالقانی

صفحات	فهرست موضوعات
۱ - ۱۸	۱ مناجات نامه
۱۹ - ۲۹	۲ قرآن و تلاوت آن
۳۱ - ۱۷۶	۳ اندرزنامه
۱۷۷ - ۳۴۱	۴ مدح و منقبت رسول (ص) و ائمه (ع)
۳۴۳ - ۳۵۴	۵ سفرنامه کربلا
۳۵۵ - ۴۰۹	۶ مناسبت ها و رویدادهای مذهبی و تاریخی
۴۱۱ - ۴۱۸	۷ مادر
۴۱۹ - ۴۳۲	۸ بهاریه
۴۳۳ - ۴۵۵	۹ غزلیات

به نسام خداوند لوح و قلم
خدائی که داننده رازهاست

حقیقت نگار وجود و عدم
نخستین سر آغاز آغازهاست

پیشگفتار

فریدون فرهنگی متخلص به فائز طالقانی در آبان سال ۱۳۰۹ در روستای (آرتون) از آبادیهای طالقان دیده به جهان گشود. آرتون کهن در طول زمان دراز، سکونت گاه مردمی بوده که جلالت قدر و منزلت فرهنگی آنان، شهرت عام و خاص داشته است.

صاحب این مجموعه شعر، سعادت آنرا داشت که در دامن خانواده ای متدین و فقیر، ولی اصیل و ریشه دار حیات نوباوگی خود را در این روستا آغاز نماید. پیش از آن، تحولات نامبارک ایام، تنگی معاش و مشکلات مالی را نصیب خانواده فائز کرده بود، و شرایط بد اقتصاد خانواده، دامنگیر زندگی او نیز گردید و مانع از تحصیل دانش وی شد. کودکی و نوجوانی او به جای نشستن در کلاس درس، به کار پر مشقت روستا گذشت، و دوشادوش برادر بزرگتر، مددکار پدر در تحصیل معاش خانواده گردید. اما شور عشقی دامنگیر و غیرعادی، فریدون جوان را به دانستن و آموختن که میراث فطری خانواده وی در یک پروسه نسلی طولانیست، سبب میشد که در هر فرصت پیش آمده، به دنبال جبران مافات باشد.

در این راه پدر بزرگ مادری او، روانشاد غواص طالقانی که از اجله سرایندگان در عرصه اشعار مرثی و غزل بود، کمک حال او گردید.

استعداد خدادادی و قریحه ذاتی وی در صنعت شعر، از همان اوان کودکی آشکار بود، آنچنان که در سنین نوجوانی، حوادث و اتفاقات روستای زادگاه را به نظم می کشید و تحسین و اعجاب همگان را

باعث می شد . انتساب دودمانی وی به مرحوم غواص که شاعر و مدیحه سرای قهار اهل بیت بوده ، هنر سرایندگی او را جلوه ای طبیعی می بخشید .

فائز به جهات عدیده ،خاصه احساس دین ، از حق تعلیم غواص نسبت به خود ، عصبیت دودمانی ، و نیز درک معقولی که از ذاتعالیه هنر داشت ، سزاوار ندانست سروده های غواص بیش از آن دستخوش پراکندگی و قربانی مسامحه کاری شود ، پس به گردآوری و تدوین دست نوشته های شعری روانشاد پرداخت و اوراق مکتوب و گنجینه اشعار وی را که نزد کرانه نشینان جنوب خزر گرفته تا ساکنان البرز مرکزی و جنوبی پراکنده بود ، در مجموعه ای وزین گرد آورد .

سرانجام این تلاش مداوم و دیر پا ، چاپ اثری گرانبها و ماندگار گشت که با نام ((دیوان اشعار غواص بحر معرفت ، غواص طالقانی)) عرضه بازار ادب گردید .

پس از چاپ دیوان غواص که یکی از آرزوهای دیرین وی بود . به صرافت نشر آثار شعری خود افتاد ، و انجام این مهم را به این کمترین سپرد که دینی از نوع دیگر از ایشان به گردن دارم ، و تعهد به ادای آن را از فرایض اخلاقی زندگی خویش میدانم .

مطالعه و بررسی سروده های فائز ، معتمد ساخت ، بر حسب مفاهیم موضوعی اشعار اقدام به تفکیک و جداسازی بخش های همسان مجموعه شود . پس دیوان به نه بخش جداگانه به شرح زیر تنظیم گردید و با عنوان ((دیوان فائز طالقانی)) عرضه پیشگاه ادب دوستان و دوستداران اهل

بیت مطهر گردید .

بخش اول : مناجات نامه

در این بخش سروده های شاعر در راز و نیاز با خداوند آمده که شامل دوازده قطعه می باشد .

بخش دوم : قرآن و تلاوت آن

فائز در شش مورد از سروده های خود در این بخش ، خواننده را به تلاوت قرآن ترغیب و تشویق می کند که در عین سادگی و اخلاص در گفتار ، برای خواننده سودمند می باشد .

بخش سوم : اندرزنامه

فائز در اکثر سروده های خود سعی کرده که نکات اخلاقی و معیارهای ارزشی را در قالب پسند و نصیحت به خواننده یادآوری نماید . از آنجا که اشعار فائز ساده و روان و سلیس و به دور از آرایه های ادبی می باشد و خلاصه چون از دل بر آمده ، بر دل می نشیند .

در این بخش یکصد و ده مورد از سروده های فائز در مورد پند و نصیحت ، گرد آورده شده که در عین ساده گی آموزنده نیز می باشد .

بخش چهارم : مدح و منقبت رسول (ص) و ائمه (ع)

فائز از ارادتمندان و محبان رسول و ائمه می باشد و این خصوصیت در سروده های او به خوبی مشهود و آشکار است ، او مداح با اخلاص پیغمبر و مولا علی و ائمه اطهار است . در این بخش یکصد و دوازده مورد از سروده ها به ترتیب از حضرت رسول (ص) تا امام عصر (عج) گرد آورده شده است .

با این حال شاعر صادقانه اظهار می کند که از عهده مدح حضرت رسول و ائمه آنطور که شایسته و در خور مقام آنها باشد بر نمی آید . این موضوع در یکی از ابیات که در مدح پیغمبر سروده بخوبی مشهود است ، آنجا که می گوید :

..... من کی ام تا دم اندر ثنای مصطفی هست دادارش همان یکستا خدای مصطفی

و در جای دیگر می گوید :

..... کسی مدح و ثنایش را نه بتواند به نظم آرد کجا فائز تواند او سَراید مدح پیغمبر

بخش پنجم : سفر نامه کربلا

فائز در سال ۱۳۷۸ به اتفاق همسر و نزدیکان خود به قصد زیارت سفری به عراق نمود و زمان دقیق آنرا در سفر نامه منظوم در بیت زیر آورده است .

..... در آبان مَه سال هفتاد و هشت چو هفده شب و روز از آن گذشت

در این سفر نامه فائز سعی کرده مشاهدات و جزئیات سفر را مرحله به مرحله در قالب شعر بازگو نماید جمع آوری اطلاعات و ذکر جزئیات تاریخی و مذهبی در حین سفر ، نشان از علاقمندی و اخلاص ایشان به ائمه (ع) و خصوصاً سالار شهیدان حسین (ع) دارد .

بخش ششم : مناسبت ها و رویداد های تاریخی و مذهبی

در این بخش وقایع و اتفاقات و رویدادهای تاریخی و مذهبی ، حتی رویدادهای اخیر که به نظر شاعر جالب و مهم بوده و خاطر و روان لطیف ایشان را متأثر کرده در قالب شعر بیان نموده است که در نوع خود جالب و خواندنی است . وقایعی از داستان قربانی نمودن حضرت ابراهیم ، عید غدیر و پاسخ به سؤالات صعصعه دانشمند عرب در زمان مولا علی (ع) و رویدادهای انقلاب اسلامی تا جنگ ایران و عراق ، ورود آزادگان به میهن اسلامی و شهادت صیاد شیرازی و بیست و شش مورد از رویدادها در این بخش آورده شده است .

بخش هفتم : اشعار در منزلت مادر

شاعر در بیان منزلت مادران و تقدیر از زحمات ایشان سروده هائی دارد که چهار مورد از آنها در این بخش آورده شده است .

بخش هشتم : بهاریه

گلچینی از سروده های فائز در مورد بهار و توصیف طبیعت در این فصل ، در بخش بهاریه تدوین گردیده است . هشت مورد از سروده ها در این بخش آورده شده است .

بخش نهم : غزلیات

علاوه بر تقسیمات موضوعی اشعار فائز در هشت بخش فوق ، شاعر سروده هایی در قالب غزل دارد که در عین سادگی و روانی ، دلنشین و شیوا می باشد و غالباً در مورد عشق حقیقی به ذات باری تعالی است . در این بخش نیز بیست و یک مورد از سروده ها جمع آوری گردیده است . امیدوارم که این خدمت ناچیز رضایت خاطر شاعر را فراهم نماید و این مجموعه یادگار و باقیات صالحات برای ایشان باشد .

در پایان لازم می دانم مراتب سپاس خود را از محقق و ادیب محترم جناب آقای علی اصغر یوسفی نیا برای نظرات ارشادی ایشان و تهیه متن ادبی در توصیف ادبیات شعری ایران زمین که به غنای ادبی این مجموعه افزوده است ابراز نمایم . همچنین از آقای علی قهرمانی که زحمات تایپ را برعهده داشتند و مرا در تدوین این مجموعه یاری نمودند ، تقدیر و تشکر می نمایم . از خوانندگان محترم نیز استدعا دارم از بیان نظرات و پیشنهادات اصلاحی دریغ نفرمایند .

فرهاد فرهنگی

بهار ۱۳۸۷

سیری در عرصه شعر و شاعری

آرایش حیات بشر در عرصه تمدن، با رنگ و وزن و صور خوشایند، به وسیله ادبیات و هنر صورت می یابد. در این میان نقش خیال انگیز شعر ستودنی و تحسین برانگیز است.

از زمانی که انسان توانایی اندیشیدن پیدا کرد، توضیح و تفسیر طبیعت پیرامون خویش را آغاز نمود، و این مقوله را در قالب های متنوعی از هنر و ادب به نسل های بعد منتقل ساخت. به قاعده طبیعی، شعر که یکی از وجوه زیبای ادبیات محسوب است، معمولاً تراوش طبیعی ملت هایی است که دوره برنایی خود را طی می کنند و تخیل آنان از دانششان در آن مقاطع وسیع تر و نیرومند تر می باشد. هر چه مراحل پیشرفت در گستره مدنیت بالاتر رود، زبان شعر و چشم انداز حرکتی آن از وصف طبیعت، متوجه واقعیات و امور ناسوت زندگی میشود و صدای دانش و گاه فلسفه ای می گردد، فارغ از تخیل و رها از پدیده های وهمی حیات.

ایرانیان که به داشتن ادبیات غنی و عمیق در جهان مشهور و مباحی اند، دیرگاهی است که دامن شعر خویش را از پیرامون حیات شورانگیز جوانی ملت خود بر چیده اند. زیرا گذر از معابر پیچ در پیچ حیات تاریخی آنان، فرهنگ بارور و معنویت سرشاری به آنان بخشیده است.

شعر در ایران از پوسته ساده و اهداف ابتدائی خود خارج شده و به ابزاری در خدمت معنویت، خاصه اخلاق متعالی و اعتلای شخصیات انسانی در آمده است. سرزمینی که لبریز از شور حماسه هاست، و به افق های دور پرواز علو روحی انسانی در حیطه مذهب و آمال ملی چشم دوخته است، به شعر نگاهی دیگر و متفاوت انداخته میشود.

ایران خسروانی فردوسی و ایران اسلامی مولانا جلال الدین، با زبان شعر بیان میشود، و تلطیف اخلاق و تعالی روح انسان در قالب اشعار سعدی بیان می گردد و حافظ اندیشه های انسان و الا را با

بیان عارفانه شعر جان می بخشد . و این جدا از اشعار عامیانه ایست که احساسات و عواطف توده های کثیر ایرانی را در جلوه های خیال انگیز هنری خود در طول روزگاران دراز قالب گرفته است . به بیان دیگر ، زبان شعر ، زبان رسا و همگانی ایرانیان در فراز و نشیب تاریخ عبرت انگیز آنان در طول قرون و اعصار شده است . در این سیر طولانی تاریخ ، به سبب وجود لایه های اجتماعی جدا و دور از هم جوامع ایرانی ، و تفاوت فرهنگ طبقاتی آنان به یکدیگر ، ادبیات و شعر به حوزه های رسمی و عامیانه منقسم گشت . در حالیکه خواص ، عرصه های مقبول زبان معیار (فارسی) را در اختیار داشتند . لهجه های متنوع ایرانی جولانگاه شعر گویی و شعر خوانی توده های کثیر ایرانیان بود . به زمانیکه ادبیات رسمی درگیر چالش های اهداف و موضوعات مجرد زندگی و اشکال تکامل حیات انسان ایرانی بود ، ترانه های برخاسته از متن ذهنیت عوام این سرزمین ، از جوشش زندگی پر رنج آنان حکایت ها دارد . در حقیقت لایه های پائینی اقوام ایرانی ، حیات غم انگیز ولی سرسختانه خویش را با آن ترانه ها فریاد زده است .

امروزه تأثیر ادبیات رسمی و تحول اشکال زندگی و چشم انداز ذهنیات در عرصه هنر ، آبشخور ادبیات توده را خشکانده و یا در حال خشکاندن است . زمانه کنونی که به عصر پوسیدگی سنت ها و روش های مألوف شهرت یافته ، در این یک کاسه نمودن زبان شعر خاص و عام با یکدیگر ، زیانها و عوارض خاص خود را به همراه آورده است . همچون تمامی عوارض معلوم و شناخته شده انتقال فرهنگ و پدیده های مدنیت از مرحله ای به مراحل دیگر .

مجموعه پیش رو ، محصول ذهنیت فعال و عواطف رقیق و زبان گویای شاعریست که در قالب شکنی موجود ، جرأت ورود به عرصه نام آوردن شعر و ادب پارسی را یافته است . این گوینده

منسوب به لایه ای از طبقات جامعه ایرانی ست که فضای زیست ادبی وی در تحولات قهری زمان حاضر از دست رفته است . ولی چه توان کرد که بوی مُشک استعداد فطری و خدا دادی مردم این سرزمین را در شعر گوئی و شعر دوستی ، در هیچ حصار و حفاظی محبوس نتوان نمود ، خاصه آنکه اعتقادات شدید مذهبی شاعر و عشق به قائدین شیعه ، انگیزه وی در این خطر جویی شده باشد .

علی اصغر یوسفی نیا

www.ketab.ir

فهرست مناجات نامه

شماره	شروع	صفحه
۱	ابتدا با نام رحمن و رحیم	۳
۲	ای آنکه به ذات خود بی مثلی و بی همتا	۶
۳	حق تعالی تویی ، خالق یکتا توئی	۷
۴	الاه لا اله الا تویی تو	۸
۵	الهی به حق همه انبیا	۱۰
۶	خدایا دین ما قرآن ما را	۱۱
۷	خدایا بین ما و خاندان آل پیغمبر	۱۳
۸	یارب به درت به التجا آمده ایم	۱۴
۹	ما به درگاه تو با خوف و رجاء آمده ایم	۱۵
۱۰	ای خدا از کرم خویش ببخش عصیانم	۱۶
۱۱	به شب برخیز و با حق گفتگو کن	۱۷
۱۲	خوش بود ماه مبارک که مناجات کنی	۱۸

www.ketab.ir